Statsforvalteren i Innlandet

Vår dato: 24.01.2022
Vår ref: 2022/225
Deres dato: 06.01.2022
Deres ref:

Hans Olav Wedvik og Signe Louise Berthelsen

Saksbehandler, innvalgstelefon
Erica Neby, 62 55 11 65

Att. Hans Olav Wedvik

Åkersvika naturreservat - dispensasjon for fjerning av enkelte trær og motorisert ferdsel i forbindelse med vedlikehold av kanal

Statsforvalteren i Innlandet gir Hans Olav Wedvik og Signe Louise Berthelsen dispensasjon fra verneforskriften for Åkersvika naturreservat § 3 a og § 5 a, samt fra vannressursloven § 11 og fra forskrift om fysiske tiltak i vann § 1 a for å ta ned trær som er i veien for å komme fram med en liten gravemaskin langs kanalen, samt for å fjerne trær som hindrer vanngjennomstrømming i kanalen. Det gis også tillatelse til bruk av motorisert ferdsel i forbindelse med tiltaket. Tiltaket skal være ferdig før april 2027. Se vurdering og tilknyttede vilkår nedenfor.

Søknad
Vi viser til vår felles befaring av 15. desember 2021 samt til deres søknad av 6. januar 2022. Dere søker om dispensasjon fra vernebestemmelsene i Åkersvika naturreservat for å kunne renske opp en kanal med overflate-/dreneringsvann, samt tilknyttet motorisert ferdsel. Det er et flertall vannrør fra Børstad idrettspark og åkerarealene inntil reservatet som munner ut i denne kanalen. Kanalen har dog mistet sin funksjon som effektiv grøft som fører vannet bort fra åkrene, og istedenfor har det samlet seg finstoff på bunnen av kanalen og flere trær har veltet over den. Dette fører til at åkrene nærmest kanalen blir delvis oversvømt ved kraftige og/eller langvarige nedbørsperioder, og i mange tilfeller blir jorden så mettet av vann at den ikke tørker opp. For å kunne opprettholde en god matproduksjon og rasjonell drift av jordet må kanalen vedlikeholdes.

Arbeidet er tenkt utført i perioden oktober - mars ved hjelp av en gravemaskin som da kan rydde, klippe ned vegetasjon og grave ut kanalen til tidligere bredde og dybde. Dere har tenkt at all vegetasjon kan bli liggende i nærheten av der hvor den blir klippet eller flyttet. Dere tenker også at jord som blir gravd ut av kanalen grovplaneres og legges ved siden av kanalen. Deres intensjon er kun å klippe friske trær som er nødvendig for å utføre arbeidet med kanalen. Det er planlagt at arbeidet primært utføres fra østsiden av traseen (se figur 1). Dere ber om dispensasjon for den type aktivitet i reservatet med varighet på 5 år.

Figur 1. Kart fra søknaden av 6. januar 2022 som viser hvor det er tenkt å kjøre (rød strek) langs kanalen.

Åkersvika naturreservat

Åkersvika naturreservat ble opprettet 1974 og har status som Ramsarområde og dermed internasjonal verdi som våtmark. Formålet med opprettelsen av naturreservatet er å bevare et verdifullt våtmarksområde som et dynamisk og komplekst innlandsdelta med kroksjøer og meandere og med stor variasjon i naturtyper, blant annet rike utforminger av bløtbunn, sumpmark, fuktenger, flomskogsmark og fastmarksskogsmark. Området har særlig stor betydning for biologisk mangfold i form av raste- og hekkeområder for våtmarksfugl og som leve- og voksested for sjeldne og truede plante- og dyrearter. Det er en målsetting å beholde verneverdiene i en god tilstand og eventuelt videreutvikle dem.

Ifølge verneforskriften for Åkersvika naturreservat § 3 a er vegetasjonen i vann og på land, herunder døde busker og trær, vernet mot skade og ødeleggelse. Det er forbudt å fjerne planter og sopp (inkludert lav) eller deler av disse fra reservatet. Forskriften § 5 sier at all ferdsel skal skje varsomt og at det skal tas hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner. Videre sier § 5 a at det er forbudt med motorisert ferdsel på land og på is i reservatet.

I verneforskriften § 4 g heter det at vernebestemmelsene ikke er til hinder for vedlikehold av eksisterende (...) grøftesystemer og andre anlegg og innretninger. Verneforskriften § 7 f sier at forvaltningsmyndigheten etter søknad kan gi dispensasjon til begrenset tynning eller høydereduksjon av skog som er til ulempe for rasjonell jordbruksdrift på dyrkede arealer og § 7 h til nødvendig motorferdsel i forbindelse med vedlikehold av eksisterende bygninger, gjerder, vanningsanlegg, grøftesystemer og andre anlegg og innretninger som ikke dekkes av § 6 b (motorisert ferdsel ved utøvelse av jordbruksdrift) og c (motorisert ferdsel i forbindelse med drift og vedlikehold av vanningsanlegg, pumpestasjoner og offentligere anlegg og innretninger). Vi vurderer at tiltaket ikke faller inn under § 6 b eller c.

Søknaden må også vurderes etter de miljørettslige prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12, jf. naturmangfoldloven § 7 om prinsipper ved offentlig beslutningstaking, og vise hvordan disse er vektlagt.

Vannressursloven § 11 pålegger å opprettholde kantvegetasjonen langs vassdrag i form av et begrenset naturlig vegetasjonsbelte. Formålet med bestemmelsen er å sikre at det opprettholdes en naturlig kantvegetasjon som ivaretar de økologiske funksjonene kantvegetasjonen har i naturen. Kantvegetasjon skal også motvirke avrenning, dvs. hindre utrasing og forurensning, og gi levested (skjul, oppholdssted mv) for planter og dyr som har naturlig tilhold ved eller i vassdraget. Det skal tungtveiende grunner til for ikke å opprettholde et belte som oppfyller formålet i bestemmelsen.

Fysiske tiltak i vassdrag og aktiviteter og inngrep i vannforekomster vurderes også etter forskrift om fysiske tiltak i vassdrag. Der har både Statsforvalteren i Innlandet og Innlandet fylkeskommune forvaltningsmyndighet. Saken er derfor diskutert med Innlandet fylkeskommune.

Statsforvalterens vurdering
Kunnskapen om verneverdiene i naturreservatet er god. Sist oppdatert med kartlegginger i forkant av revisjonen av verneforskrift og grenser i 2016 i forbindelse med ombyggingen av E6 gjennom området, samt registreringer av arter og naturtyper i Naturbase og Artskart. Det gjøres også årlige fugletellinger i reservatet. Statsforvalteren vil på dette grunnlaget fastslå at kunnskapen om artene og området er god og oppfyller kravet i naturmangfoldloven § 8.

Kanalen er synlig på flybilder helt tilbake til 1947. Da var det ikke trær langs kanalen, men sannsynligvis eng eller beiteområde. Opphørt slått/beite antas å være grunnen til at området nå er skogdekket. I området langs kanalen er det i dag flomskogsmark på finmateriale (se figur 2). Det er ikke registrert rødlistede arter i området, men flomskogsmark er en rødlistet naturtype i seg selv (nær truet). Det vokser flere forskjellige løvtrær langs kanalen og tilgangen på død ved er god. På grunn av det fuktige miljøet er disse delvis dekket med flere arter av kjuker og lav. Slike kantskoger langs vann har en viktig funksjon ved å fange opp avrenning til vannet og gi ly, mat og skygge til arter som lever i vannet. Skogen er også viktig for skoghekkende fuglearter og insekter, men ikke som trekkfugllokalitet.

Figur 2. Bilde fra kanalen tatt i desember 2021.

Det er registrert flere funn av den fremmede busken alaskakornell langs kanalen. Den har svært høy økologisk risiko og bør fjernes fra området hvis mulig. Den gjenkjennes lett på sin røde farge på greinene, og er lettest å oppdage før andre arter får blader (se figur 3).

Figur 3. Bilde som viser rødfargen på greinene til den uønska busken alaskakornell.

For å unngå nytilførsel av fremmede organismer til reservatet og for å unngå å spre allerede etablerte fremmede organismer ut av reservatet, må kjøretøy og andre maskiner som skal være i kontakt med jord, vegetasjon og vann rengjøres for eventuelle jord- og planterester før de kjører inn og ut av reservatet, jf. føre-var-prinsippet i naturmangfoldloven § 9. Dersom alaskakornell skal fjernes fra kanalområdet, så må den tas ut av reservatet, slik at greinene ikke roter seg. Dersom det er mulig, bør rotsystemet graves opp og fjernes fra reservatet.

Den samlede belastningen på Åkersvika naturreservat er per i dag stor. Området ved kanalen har en høy verdi for biologisk mangfold siden det er en fuktig og frodig skog. Det må derfor legges stort fokus på å minimere varige inngrep i området mest mulig, jf. naturmangfoldloven § 10 om samlet belastning. Vi har samtidig forståelse for at kanalen må renskes for å opprettholde sin funksjon. Vernet skal i prinsipp ikke være til hinder for jordbruksaktivitet som fantes i området før vernet, og det er derfor tatt inn flere åpninger i verneforskriften for å kunne tillate diverse jordbruksrelaterte aktiviteter, slik som begrenset hogst og vedlikehold av eksisterende innretninger.

Graving i vassdrag vil kunne ha negativ effekt på fisk og andre levende organismer. Det er neppe fisk i den aktuelle kanalen, men den renner ut i Flagstadelva som er ei viktig gyte- og oppvekstelv for storaure fra Mjøsa. Ofte kan graving medføre tilslamming av nedenforliggende gyteområder for aure, men de nedre deler av Flagstadelva er lite egnet for gyting, og vi vurderer det slik at graving vinterstid ikke vil ha noen negativ effekt på fisk.

For å minimere inngrepene langs kanalen meste mulig, må all motorisert ferdsel begrenses mest mulig og konsentreres til én vintersesong, og det må brukes en liten gravemaskin til å utføre tiltaket. I tillegg må kun trær som begrenser fremkommeligheten for en liten gravemaskin tas ned. Det betyr at flest mulig trær langs kanalen må få stå urørt, og at det settes stort fokus på å nå kanalbunnen fra ulike sider av trærne. Trær som må tas ned skal bli liggende i reservatet og bør ikke knuses eller

flises opp, men heller bli liggende på egnet sted i nærheten av kanalen uten at de utgjør en fare for å tette igjen kanalen. Massene som graves opp fra kanalen bør samles mest mulig på et sted, slik at de ikke spres utover skogen og dekker til artene som vokser på skogbunnen og på døde trær på bakken. All kjøring må skje på vinterstid når bakken er frossen og snødekket, for å unngå forstyrrelse av dyrelivet og for å unngå kjørespor samt ytterligere drenering av vannet fra skogen via slike kjørespor. Kjøringa bør foretas på østsida av kanalen, slik som vist på kartet i søknaden (figur 1), for å unngå mest mulig inngrep i bakken (det er mer ulendt på andre sida kanalen). Dersom alle disse tiltakene blir gjort, mener vi at driftsmetoden og tidspunktet for å utføre inngrepet er miljøforsvarlig, jf. naturmangfoldloven § 12.

Naturmangfoldloven § 11 om at kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver kommer til anvendelse i denne saken siden det vil være mer kostbart og tidkrevende å snirkle seg rundt trærne for å grave i kanalen, i tillegg til å flytte på trær som kuttes, jamført med å kjøre over dem.

Denne saken vil kunne skape presedens for lignende saker i fremtiden og i andre verneområder, men dersom de oppramsede vilkårene nedenfor overholdes, bør slike nødvendige jordbrukstiltak kunne tillates i andre områder uten at det går på bekostning av verneverdier.

Vedtak
Med hjemmel i verneforskriften for Åkersvika naturreservat § 7 f og h, vannressursloven § 11 samt forskrift om fysiske tiltak i vann § 2, gir Statsforvalteren Hans Olav Wedvik og Signe Louise Berthelsen dispensasjon fra verneforskriften for Åkersvika naturreservat § 3 a og § 5 a, fra vannressursloven § 11 og fra forskrift om fysiske tiltak i vann § 1 a for å ta ned trær som er i veien for fremkommeligheten med en liten gravemaskin langs kanalen, samt for å fjerne trær som hindrer vanngjennomstrømming i kanalen. Det gis også tillatelse til bruk av motorisert ferdsel i forbindelse med tiltaket. Følgende vilkår er knyttet til tillatelsen:

- Tillatelsen gjelder for Hans Olav Wedvik og Signe Louise Berthelsen med eventuell underentreprenør.
- Tillatelsen gjelder i månedene oktober-mars i årene 2022 til 2027, men selve gravinga skal konsentreres til én vintersesong. Den skal kun kjøres på frossen og snødekket bakke.
- Det skal tas hensyn til vegetasjon og dyreliv når tiltaket utføres.
- All kjøring skal minimeres til det strengt nødvendige, og det kan kun kjøres på østsida av kanalen. Eventuelle andre kjøreruter må avklares med Statsforvalteren før de tas i bruk.
- Kjøretøy skal rengjøres (kostes) for jord- og plantemateriale før de kjører **inn og ut** av reservatet.
- Det skal kun tas ned/flyttes på trær som er strengt nødvendige å kutte/flytte for å komme frem med en liten gravemaskin. Det skal legges stor vekt ved å prøve å unngå å ta ned trær.
- Felte/flytta trær skal bli liggende i reservatet på egnet sted. De skal ikke knuses eller flises opp. Fremmede arter slik som alaskakornell skal fysisk fjernes fra reservatet dersom denne påtreffes.
- Massene som graves ut av kanalen må samles mest mulig på egnet sted, slik at de ikke blir spredt ut over et større areal.
- Denne tillatelsen må medbringes i felt under tiltaket.

Dette vedtaket er fattet med hjemmel i verneforskriften for Åkersvika naturreservat, vannressursloven og forskrift om fysiske tiltak i vassdrag. Vi gjør oppmerksom på at denne dispensasjonen kun gjelder i forhold til de ovennevnte lovverkene. Dere må selv innhente tillatelse etter annet lovverk.

Klageadgang
Dette vedtaket kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse, jf. forvaltningsloven § 28. Frist for å klage er tre uker fra vedtaket er mottatt. Klagen stiles til Miljødirektoratet, men sendes til Statsforvalteren i Innlandet.

Med hilsen

Vebjørn Knarrum (e.f.)
avdelingsdirektør

Erica Neby
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi til:

SNO v/Rune Bjørnstad			
Hamar kommune	Postboks 4063	2306	HAMAR
Innlandet fylkeskommune	Pb. 4404	2325	HAMAR